

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Erzsébetváros örmény kath. lelkészei.

Habár a Moldovából beköltözött örményekhez több egyházi férfiú társult, u. m.: Zilifároglu Minász nem-egyesült örmény püspök, Méndiul Illés főesperes. Dsebdsebán Chácshádur, Álog (?) Chácseresz, tisztelendő Zakariás Tivadar, Jasszi (?) Minász, Szolimán Chácshádur és Nikos Bogdán; mindazonáltal Erzsébetváros örmény lelkészeinek jegyzékével csak 1700-tól fogva rendelkezünk; mert a fentemlített lelkészek csak a XVIII. század elején kezdtek állandó lakóhelyeken tartozkodni; azért a lelkészek sorrendjét mi is csak innen kezdhetjük meg.

Az erzsébetvárosi örmény kath. egyháznak mostanig 12 lelkésze volt:

1. Oxendi Vártán, ki 1700. aug. 10-én Jassyból, Moldova fővárosából jött hozzánk; de a lelkészi hivatal vezetésére képtelen levén, azt már 1708-ban elhagyta.

2. Édélbej János, valamint elődje is, nős pap volt. Édélbej alatt épült 1723-ban az ó-templom. Szerette hivatalt 23 évig viselte. 1731. márt. 9-én szenderült jobb létre.

3. Emmanuel az »egyszemű,« mechithárista volt, csak néhány hónapig adminisztrálta ezen egyházközséget.

4. Gergelyfi Emmanuellel, ki szintén rövid ideig működött, bezárult az ideiglenes lelkészek sora; 1734-ben ő volt az első kinevezett plebános.

5. Dániel Mihályt, ki 1740-ben az erzsébetvárosi kerület főesperese s 1747-ben czimzetes kanonok lett, Mária Terezia királynéknak arany koronás nyaklánczczal ékesítette fel. Ő építtette a papi lakot s az iskolai alapot 1000 frttal nyitotta meg. Alatta lépett életbe az ó-naptár helyett — melynek intézkedése szerint ján. 6-án ünnepeltetett vizkereszt és Krisztus születése — a Gergely-féle naptár; szintén alatta hozott be a maig is használatban lévő „dominikanus“-miskönyv. Meghalt 1766 jún. 30-án, 66 éves korában.

6. Karácsony János, a római propaganda növendéke, hit- és bölcsészettudor, 1766 júl. 23-án plebános és főes-

peres, 1767 ápril 12-én pedig czimzetes kanonok lett. Gr. Battyáni püspök feloszlatván a messze terjedő erzsébetvárosi örmény egyház esperesi kerületét, mely Erzsébetvároson kívül magába foglalta Gyergyó-Szt-Miklóst, Csik-Szépvizet, Kézdivásárhelyt és Görgényt, megalkotá a jelenlegi esperesti kerületet, mely kezdetben csak Segesvár, Almakerék, Sárpatok és Szász-Réten községeit foglalta magában. — Oly szerencsés volt, hogy 1768. júl. 2-án ő vetette meg a mostani díszes anyateplom alapját, és 1791-ben el is mondhatta abban hordszéken az első szent-miséjét. A nagytemplom fölszenteltetése a legnagyobb ünneppel 1791-ben Szt-Péter és Pál napján történt gr. Battyáni erdélyi püspök által. E templom építésére a lakosság szaporodásán kívül az adott okot, hogy 1762-ben nagy víz-ár pusztított, mely az ó-templomba is behatolt. — Karácsonyi esperes-lelkészsége alatt építtette Szt-Joachim oltárát Csiky Tódor bőkezűsége. Az a kiváló, buzgó férfiú, mint apostoli jegyző 1791. aug. 17-én hunyt el; tetemei, saját kívánsága szerint, az alatta épült nagytemplom főbejáratánál nyugsznak.

7. Patrubány Antal, 1791. okt. 25-én nevezetett ki plebánossá és főesperessé; de már azelőtt — mint gyergyó-szt-miklósi plebános — czimzetes kanonoksággal volt felékesítve. Hosszas gyengélkedése egyházi funkciókra alkalmatlanná tette; de annál több időt szentelt a tudományoknak. Több mint 1800 könyvet hagyott hátra; ezek vetették meg a plebániai könyvtár alapját. Meghalt 23 évi lelkészkedés után 1814. febr. 20-án.

8. Kábdebó János már Patrubány főesperes utóéveiben viselte a fungens esperesti tiszteletet. Roppant küzdelmes választás után 1815. január 1-én plebánossá és főesperessé nevezetett ki. 1819-ben czimzetes kanonok lett. Az egyházi hivatal kitünő erélylyel és nagy avatottsággal 1832-ig viselte. Neki köszönhetjük a szentély megújítását, a két ezüst lámpa, 6 nagy ezüst gyertyatartó, a nagy kereszt és szentségtartó beszerzését, a stallum felállítását, az egyházi szegény-alap létesítését és a gymnasium első alapját. E korát felülmúló, kitünő lelkész, meghalt 52 éves korában. Haláláról legméltóbb tanuságot tett az akkori er-

délyi püspök, midőn Erzsébetváros közönségének a következőket írta: »Benne elvesztettem egyházmegyém fényét, káptalanom díszét, s ti a legnemesebb atyát; azért kérjétek a Szent-Lelket, hogy bár árnyékát feltalálhassátok.«

9. Popoi József e népszerű pap, e megtesztelt jószív, gyergyó-szt-miklósi segédlelkész volt, midőn Erzsébetváros plebánosává választotta; öt évig, mint adminisztrator működött. A szabadságharcz ideje alatt a városnak mentő angyalaként szerepelt. 1837-ben lett plebános és kerületi esperes. Meghalt 1856. ápril 12-én hivei őszinte fájdalomára.

10. Csiki Imre már elődje életében úgy fungált, mint az esperesti hivatal vezetője; 1856. május 30-án plebános és kerületi főesperesnek neveztetett, majd czimzetes kanonok lett; a pápai praelatusi czimet már nem élvezhette; mert 1865. szept. 10-én 9 évi lelkipásztorkodása után csendesesen kimult.

11. Mártonfi Antal, ki szamosújvári segédlelkész volt, 1866. ján. 19-én erzsébetvárosi adminisztrator és ugyanazon évben aug. 6-án főesperes-plebános lett. Alatta sok egyházi ügy, különösen az egyházi pénztár jött rendbe. Meghalt mint czimzetes kanonok 1878. ápril 6-án. Utóda lett e dolgozat írója, ki a lelkészek sorában a 12-ik helyet foglalja el.

Ávedik Lukács.

Tiridát király.

IV.

Tartsunk egy rövid szemlét a magasan fekvő s oly messze röpkedő tervekkel épült Ásdisád fölött; hisz oly nagy történeti fontosságra emelték azt a hosszas sír-éj rémes árnyai, melyek a Chárche hegyoromról kísértetiesen tekintének le az alatta hömpölygő Eufrátra. E végett föl kell lebbentenünk a fátyolt, mely kő- és romhamazokban kétévezredes dolgokat fedez. Idő és történelem tanuskodnak a romok mellett. Zajos mozgalmak korát

élte a nemzet 151 évvel Kr. e., midőn a nyugtalan vérmérsékletű I. Ártásesz a dúlás zavarában rémületet hinte Hellasra, mely alkalommal a művészet koszorúsai által kidolgozott remekművek s bálványszobrok az ő birtokába jutottak. Vessünk csak egy röpke tekintetet ama bércevéde mosolygó helyre, s a nemzet belső életének emlékei meg-elevenednek lelkünkben. Ott egy földél alatt Hellas istenei egymással ölelkezve lakást vettek maguknak. A maga erejére támaszkodott emberi ész sugallatait követő úr és szolga e pontra szegzé szomjas tekintetét. A közeli völgyben a kórisfa lugosnak a virághintett és szelid hajlású lejtőknek a hegyekre s annak különböző dombosportjaira nyiló pompás látóköre nagy élvezetet nyújtott az elepedt vándornak, igéző alakban tüntetve fel a káprázó szemek előtt a magaslaton épült egyik leglátogatottabb hármastemplomát Armeniának. — Tudjuk, hogy az ősnépek a fölényt, a nagy természet lét-okát a szabad ég alatt dombokon és hegyeken imádnak. Ily kegyeletes érzelmek a magaslatokhoz akkor sem halaványultak el, midőn az istenített természet, természeti tárgyak és nagy férfiak tiszteletére templomokat kezdettek építeni. A világtörténeti szerepet játszott II-ik Tigrán alatt, ki a római sasokat nem egyszer kényszerítette szárnyaszegetten visszarepülni, sok vén templomnak falai ifjodtak meg. Hogy atyjának, I. Ártásesznek alkotásait betetőzze, dicsfényt fűze bálványainak fejei körül. A közép vagyis főosztályt Váhákên, Armenia Herculesének óriás szobra foglalta el, sötét tekintetével a hajdankornak sárkányölő regehősét képviselve, kinek hősi fényugártól körözött alakja az országnak még két külön templomában volt szemlélhető. A másodikban arany talapzatra magasan illeszkedik az »Arany anya« a komoly Anáhid vagyis Diná, a vadászatban szertelen szenvedélyes honi uralkodók és országnagyok kedvtöltéseinek személyesítője, kinek első aranyszobra Eriza helységében volt fölállítva. Ennek tiszteletére szánt állatok válogatott példányai szabadon legelésztek Eufrát partjain, melyekhez embernek közeledni tilos volt.

A templomban megosztzkodott harmadik bálvány hajdanta a tiszta szerelemnek istennője, most kaczéron